

**VERSLAG HUISHOUELIJK GEDEELTE VAN DE ALGEMENE
LEDENVERGADERING VAN DE NVIR**

27 NOVEMBER 2010, 13.30-14.00 uur

Stadhuis, Grote Markt, Delft

De voorzitter van de vereniging, Prof. mr N.J. Schrijver, opent na het welkomstwoord door Burgemeester Verkerk van Delft en zijn openingsrede (hieronder afgedrukt), het huishoudelijk deel van de feestelijke viering van het honderdjarig bestaan van de NVIR om 13.25 uur. Er zijn geen mededelingen van het bestuur. Het verslag van het huishoudelijk gedeelte van de ALV 2009 wordt ongewijzigd goedgekeurd, evenals het verslag van de secretaris over 2009.

De penningmeester, dr P. van Krieken, licht het financieel verslag over 2009 toe. Er is een klein positief saldo. Ook over 2010 is de penningmeester optimistisch. De verwachting is dat het uiteindelijk saldo van de organisatie van de ILA 2010 conferentie in Den Haag positief zal zijn. Het batig saldo van de Stichting ILA 2010 zal ten goede komen aan de NVIR. Ook voor 2011 verwacht de penningmeester een positief resultaat. Namens de commissie tot nazien van de rekening van de penningmeester bevestigt mw. dr mr P.A. Hildering dat de boeken gecontroleerd zijn en in orde bevonden. De voorzitter dankt de leden van de commissie, mr dr P.A. Hildering en mr A.J. Kolff-Hill.

De ALV verleent het bestuur decharge over 2009.

De ALV benoemt mr A.J. Kolff-Hill en Prof. mr F.J.A. van der Velden als lid van de commissie tot nazien van de rekening van de penningmeester over 2010.

De ALV herbenoemt voor een nieuwe termijn van drie jaar de volgende leden als lid van het bestuur: mr B.C. Punt, Prof. mr N.J. Schrijver en dr J.E. Nijman. Als nieuwe leden van het bestuur worden benoemd: mr E.L. van Praag en Prof. mr W.J.M. van Genugten en Prof. mr E. van Sliedregt. Mr A.M.M. Orie (niet herbenoembaar) en mr A.E. de Vos treden terug uit het bestuur.

De voorzitter dankt de terugtrekkende bestuursleden voor hun inzet en vraagt daarbij speciaal de aandacht voor mr Orie. Het bestuur stelt unaniem voor om mr Orie te benoemen als erelid van de NVIR. Dit wordt met een luid applaus door de aanwezige leden ondersteund. De laudatio van de voorzitter is hieronder afgedrukt.

De voorzitter geeft vervolgens het woord aan de secretaris, Prof. dr M.M.T.A. Brus, om het voorstel tot wijziging van het reglement van de Françoisprijs toe te lichten. Deze wijziging wordt vooral ingegeven door de vervanging van het oude doctoraal diploma van de universiteit door het master diploma. Voorts wordt expliciet vastgelegd dat werkstukken in het Nederlands, Engels, Frans of Duits mogen worden ingeleverd en dat de jury indien nodig de hulp van experts op een bepaald vakgebied

mag inroepen ter ondersteuning van de jurering. De ALV gaat akkoord met de voorgestelde wijziging.

De eerstvolgende Françoisprijs zal in 2012 worden uitgereikt.

De Françoisprijs 2009 was uitgesteld om in 2010 tijdens de eeuwfeestviering speciaal aandacht hieraan te geven. Voor deze gelegenheid was de prijs verhoogd tot 3.000 euro te verdelen over twee prijzen, waarbij bij voorkeur één prijs op het gebied van het IPR en één prijs op het gebied van het volkenrecht. Uiteindelijk heeft de jury – in overleg met het dagelijks bestuur – besloten de prijs te verdelen over drie scripties en het prijzengeld nog iets te verhogen, waarbij één eerste prijs van 1.250 euro en twee tweedeprijzen van 1.000 euro zijn uitgereikt. De voorzitter van de jury, bestaande uit mr L. Frohn (vz), mr A.M.M. Orië en Prof. mr P.J.I.M. de Waart, las het jury rapport voor en reikte de eerste prijs uit aan mr A.N.D. Ceelen voor haar scriptie “Myanmar’s Unaccompanied Child Asylum-Seekers in Thailand: Protection from Refoulement under International Law”. De tweedeprijzen gingen naar mr P. Jimenez Kwast (“Maritime Interdiction of Weapons of Mass Destruction in International Legal Perspective”) en mr. J.F. Vlek (“Internationale Bevoegdheid bij Pluraliteit van Verweerders: één tegen velen in het internationaal bevoegdheidsrecht”). De uitreiking van de prijzen vond plaats buiten het huishoudelijk gedeelte van de vergadering.

Er waren geen vragen voor de rondvraag.

De voorzitter sluit het huishoudelijk deel van de ALV om 13.45 uur.

Nederland, Internationaal en Recht

Rede van de voorzitter van de NVIR, Prof. mr N.J. Schrijver, ter gelegenheid van de viering van het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht

Raadhuis Delft, 27 november 2010,

Als uw voorzitter wil ik graag bij het honderdjarig bestaan van onze vereniging enkele bespiegelingen houden over Nederland, internationaal en recht: de drie woorden die in de naam van onze vereniging prijken. Ik beloof u deze niet tot in de eeuwigheid te laten duren en een meer volledige versie op de website van onze vereniging te publiceren. Een website, één van de voorbeelden dat ook onze vereniging met de tijd is meegegaan.

Geachte collega's,

In de onlangs gesloten regeer- en gedoogakkoorden waarop het kabinet- Rutte rust komt het internationale recht als zodanig nauwelijks ter sprake. Op één plaats wordt gesproken over de bevordering van de internationale rechtsorde, maar dit dan in één adem met onder meer bevordering van handels- en economische belangen van Nederland en Nederlandse bedrijven. Met dat laatste is natuurlijk niets mis, maar wel

valt op dat aan mensenrechten, internationale samenwerking, internationaal milieubeleid, gerechtigheid nauwelijks een woord wordt gewijd.

De akkoorden ademen een anti-internationalisme uit: Nederland moet meer het eigen belang dienen. En – ik citeer - “daar waar nieuw nationaal beleid op juridische grenzen stuit zal Nederland zich binnen de Europese Unie of in ander verband inzetten voor wijziging van de betreffende verdragen”, zo stelt het regeerakkoord. Voor het eerst sinds 45 jaar kent het kabinet geen aparte bewindspersoon voor ontwikkelingssamenwerking meer; de ontwikkelingshulp gaat omlaag naar 0.7% maar erger is dat die 0.7% niet meer zal kunnen voldoen aan de OESO-standaarden voor officiële ontwikkelingshulp (ODA) omdat de Nederlandse regering deze gaat gebruiken voor doeleinden die er volgens de OESO niet onder behoren te vallen, waaronder de bevordering van Nederlandse bedrijfsbelangen en de kosten militaire missies in het buitenland.

Laten wij even teruggaan van 2010 naar 1910. Op 28 november 1910 kwamen zestig juristen bijeen in het Amsterdamse theater Odéon, onder het bezielend voorzitterschap van de ipr-geleerde Josephus Jitta. Zij luisterden onder meer naar een hartstochtelijk pleidooi van mr W. Roosegaarde Bisschop, getiteld “Het pleit van het internationalisme”. Een andere initiatiefnemer was Tobias Asser, de internationale architect van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht die reeds in 1892 de deuren had geopend. Asser was ook mede de man achter de organisatie van de Haagse Vredesconferenties van 1899 en 1907, waarvoor hij in het eerste bestaansjaar van onze vereniging de Nobelprijs voor de Vrede toegekend zou krijgen. Aanwezig was ook Cornelis van Vollenhoven, die juist in 1910 zijn beroemd geworden artikel “De Roeping van Holland” in De Gids had gepubliceerd. Hij bepleitte dat het slaperige, zelfzuchtige Holland wakker zou worden en zijn historische, Grotiaanse rol op zich zou nemen. Hij bepleitte onder meer een “wereldstrijdmacht”. En zich richtend tot de cynici stelde onze internationaal rechtsgeleerde: “Mocht thans, in onze dagen, de kring van het invloedrijke en machtige buitenland - zijn diplomaten, zijn juristen, zijn vlag- en opperofficieren - apathisch en ongeloovig glimlachen over dit reine en koninklijke doel van een wereldjustitie geschraagd door een wereldstrijdmacht, laat Nederland dan durven wezen de Jeanne d'Arc” Met de eerst Groningse en later Leidse hoogleraar Van Eysinga was Van Vollenhoven ook begonnen in een commissie die de Derde Haagse Vredesconferentie voorbereidde, gepland voor 1915.

Het strijdlustige hoofddoel van de oprichters van onze vereniging was “... de beoefening van het internationale recht in ons land krachtiger te bevorderen dan zulks tot nu toe het geval is geweest”. Dit omdat: “Nederland toch is het land van de Internationale Gerechtshoven en Conferenties. Het neemt als zetel van een uitgebreiden handel als koloniale mogendheid een belangrijke plaats in. Het blijft in de historische lijn wanneer het voor samenwerking van geleerden en mannen der praktijk op het gebied van het internationale recht een blijvend lichaam sticht”, aldus de oprichtingscirculaire.

De NVIR sloot zich aan bij de ILA en is daarmee de oudste van de ongeveer 40 branches die de ILA nu telt. Reeds in 1873 had reeds een ILA-conferentie in Den Haag plaatsgevonden. Onze *founding fathers* waren in 1910 ambitieus: zij wilden

meteen een ILA-conferentie organiseren die had moeten plaatsvinden in 1914. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam dat er pas in 1921 van onder voorzitterschap van nog steeds mr Jitta en in het jaar waarin minister van Buitenlandse zaken Van Karnebeek en de Volkenbondsecretaris en latere NVIR-voorzitter Van Hamel de zetel van het nieuwe Permanente Hof van Internationale Justitie voor Den Haag in de wacht wisten te slepen.

Onze vereniging heeft nog drie andere keren als gastinstelling voor de ILA-conferenties mogen optreden: in 1938 onder voorzitterschap van Van Hamel, in 1970 onder voorzitterschap van professor Maarten Bos, en nu in 2010 onder een collectief leiderschap van professor Marcel Brus, mr Elske van Praag, Dr Peter van Krieken en mijzelf, ondersteund door een fantastische programmacommissie bestaande uit professor Willem van Genugten, Dr Sarah Nouwen en professor Rene Smits. Als groep echt een A-team, zo bleek ook wel uit de vele lof die ons onlangs nog in Londen is toegezwaaid. Het is wonder boven wonder afgelopen zoals we slechts hadden durven hopen: bijna 750 deelnemers, zeer goede inhoudelijke debatten resulterend in diverse inhoudelijke slotdocumenten, een mooie receptie in het Vredespaleis, een prachtig diner in de Ridderzaal met ons lid minister Hirsch Ballin als gastheer, een excursie naar het Kröller-Möller-museum en Slot Loevestein, die ons mede vanwege de organisatorische uitdagingen (waar onze vele buitenlandse gasten evenwel niets van gemerkt hebben) nog lang zal heugen, een mooi conferentieboek en een aangenaam financieel overschot. Maar ik kan ook niet ontkennen dat deze ILA-conferentie ook een zware wissel op ons getrokken heeft.

De ILA-conferenties zijn in het internationale recht wat de Olympische Spelen in de sport zijn. Als vereniging kunnen wij er trots op zijn dat wij in 100 jaar tijd vier keren de ILA-conferentie hebben binnengehaald. De eerste Olympische Spelen in Nederland waren in 1928 en laten we hopen dat de tweede in ieder geval in 2028 zijn.

Beste collega's, de bijzondere betekenis van onze vereniging is dat we proberen alle beoefenaren van het internationale recht te verenigen: het volkenrecht en het ipr, de wetenschap en de praktijk. Internationaal hebben we steeds een vooruitgeschoven positie in de ILA gehad en hebben we steeds topposities bekleed met onder meer achtereenvolgens drie Nederlandse Treasurers: mr Jansma, mr Cuperus en mr Hamel, en een Director of Studies, professor Soons. Thans voeren wij het presidentschap.

Onze statuten vermelden dat onze vereniging tot doel heeft de beoefening en de bevordering van het internationale recht en dat zij dit tracht te bereiken door het houden van bijeenkomsten en het uitgeven van geschriften, alsmede "alle andere wettige middelen welke aan haar doel bevorderlijk zijn": bijvoorbeeld het uitschrijven van de François-prijsvraag. Naast de ALVs en de voorjaarsbijeenkomsten zijn er nu zo'n 140 nummers in de serie *Mededelingen van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht* verschenen. Spoedig komt op onze website een lijst van alle preadviezen te staan en het is boeiend te zien hoe bepaalde onderwerpen steeds terugkomen, maar ook hoe nieuwe onderwerpen zich aandienen, zowel in het volkenrecht als het ipr.

Geachte collega's, ik ben mijn openingsrede aangevangen met enkele woorden over de actualiteit. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat in het meer zich naar binnen kerende Nederland het enigszins populair begint te worden niet meer over de dijken heen te kijken. Dat knaagt op den duur ook aan de positie van het

internationale en Europese recht en zijn internationale hoven en tribunalen. Op zich is het goed dat deze rechtsgebieden kritisch worden bezien en dat uitspraken van Straatsburg, Genève (ik denk aan de mensenrechtencomités) of Den Haag niet voor zoete koek worden aangenomen. Maar de zinsnede in het regeerakkoord dat waar het nieuwe Nederlandse beleid op internationale juridische grenzen stuit Nederland zich zal inzetten voor wijziging van de betreffende verdragen en regels vind ik de omgekeerde wereld: het kabinet zou behoren te bezien in hoeverre zij een beleid kan voeren dat overeenkomt met internationaal en Europees recht en tevens hoe het een positieve rol kan spelen bij de versterking van de Europese en internationale rechtsorde door de nadere ontwikkeling van het recht, overeenkomstig artikel 13 VN-Handvest en art 90 Gw.

Eerder dit jaar heb ik als lid van de Onderzoekscommissie Irak mogen constateren dat het in het geheel niet vanzelfsprekend is dat de Nederlandse regering, niettegenstaande haar grondwettelijke opdracht, zich door overwegingen van internationaal recht in haar buitenlands beleid laat leiden. Ere wie ere toekomt, het kabinet-Balkenende IV heeft “met de kennis van nu” de conclusies van de Commissie Davids overgenomen: enkele wachten nog op uitvoering, waaronder de aanbeveling de volkenrechtelijke advisering dieper te verankeren, zowel in het ministerie van Buitenlandse als dat van Algemene Zaken. Vorige week heeft ook mijn collega professor Fasseur daar nog een klaroenstoot over afgegeven, die ook in Kamervragen heeft geresulteerd.

Collega's, dezer dagen kwam ook het rapport van de Staatscommissie Grondwet uit. Gelukkig vindt - de overigens sterk verdeelde - Commissie dat de bepaling van artikel 90 Gw, luidende dat de regering de internationale rechtsorde bevordert, gehandhaafd dient te worden. Ik juich het toe dat daar de woorden “en de Europese rechtsorde” aan worden toegevoegd. Ik acht het ook een goed idee dat de parlementaire betrokkenheid bij de totstandkoming en goedkeuring van verdragen versterkt wordt en ik deel de opvatting van de Staatscommissie dat de huidige Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen teveel ruimte geeft voor louter stilzwijgende goedkeuring. Ik vind dat overigens niet alleen gelden voor verdragen die bepalingen bevatten die een ieder verbindend kunnen zijn. Maar ik denk ook terug aan de gebrekkige behandeling van het belangrijke Verdrag van Lissabon en de louter stilzwijgende goedkeuring van bijvoorbeeld de klimaatverdragen, die toch voor Nederland van zo fundamenteel belang zijn.

Artikel 94 van de huidige Gw bepaalt dat een ieder verbindende bepalingen van verdragen en van besluiten van internationale organisaties voorrang hebben op wettelijke voorschriften. Ik vind het een goed voorstel om de term “een ieder verbindend” te vervangen door “rechtstreeks werkend”. Dit artikel 94 is één van de bepalingen die de openheid van het Nederlandse recht jegens de internationale rechtsorde tekent. De helft van de Staatscommissie is van mening dat dit moet veranderen teneinde een nationale toetsing mogelijk te maken aan fundamentele beginselen van de rechtsstaat. Mij lijkt dat een gevaarlijke uitholling van het primaat van het internationale recht, waartoe de leden van de Verenigde Naties zich onder meer hebben verbonden via artikel 25 van het Handvest van de Verenigde Naties, namelijk dat zij zich verbinden “to accept and to Carry out the decisions of the Security Council” die de Raad nodig oordeelt ter handhaving of herstel van de internationale vrede en veiligheid. Omgekeerd heb ik ook vraagtekens bij de wijsheid

van het oordeel van de meerderheid om toetsing van nationaal recht aan dwingende bepalingen van ongeschreven internationaal recht mogelijk te maken en al helemaal bij het oordeel van vijf van haar leden dat deze toetsingsbevoegdheid moet gelden voor alle regels van internationaal gewoonterecht. Ten aanzien van het eerste vind ik dat de Commissie zich er onvoldoende rekenschap van geeft dat anno 2010 vrijwel alle bestaande algemene normen van dwingend recht wel in een verdragstekst zijn terug te vinden. Voor een toetsingsrecht aan alle regels van internationaal gewoonterecht vind ik het internationale gewoonterecht te onbestemd: bij de vorige Grondwetsherziening begin jaren '80 is dit reeds te algemeen bevonden en het lijkt mij dat, na zoveel codificatiewerk in de afgelopen 25 jaar, dit argument alleen maar aan kracht heeft gewonnen. Terwille van rechtszekerheid en om de rechter niet met een onmogelijke opdracht op te zadelen, komt het mij voor dat ons geschreven nationaal recht boven ongeschreven internationaal recht moet blijven gaan.

Geachte collega's, het lijkt erop dat de gehechtheid aan het internationale recht, de inzet voor internationale publieke doelstellingen waaronder ontwikkelingssamenwerking of vluchtelingenopvang, en het werken aan de versterking van internationale organisaties en de Europese en internationale rechtsorde geen vanzelfsprekendheden meer zijn. Dat is niet nieuw in de geschiedenis van onze Vereniging. Bij het 25-jarig bestaan in 1935, gevierd in het gebouw van de Hoge Raad, hield voorzitter Van Hamel een sombere rede getiteld "Crisis in het internationaal recht", waarin hij de vrees uitsprak dat het goed volkenrecht "op den mesthoop gegooid zou worden of liggen te bederven" gelijk de Westlandsche groenten, de tarwe in Canada en de suiker in Java. Bij het 50-jarig bestaan in 1960, nu in de Kamer van Koophandel in Rotterdam, zag dezelfde voorzitter, professor Van Hamel, het iets positiever in (ik beloof U: zo lang zal ik niet aanblijven, bij het 125-jarig bestaan zal ik hier niet als voorzitter staan). Toch zag hij de beoefenaren van het internationale recht ook voor "allerlei nieuwe opgaven en ketterijen, en ongedroomde realiteiten" staan: hij lamenteerde dat ons rechtsgebied voor een overgroot deel is gekomen "in handen der nieuwelingen, van de massa's, politici, demagogen en vergaderingen, zelfs in de minder ontwikkelde gebieden".

Bij het 75-jarig bestaan in 1985 sprak voorzitter Van Boeschoten over "Zin en Tegenzin in Internationaal Recht". Ik hoop en vertrouw erop dat we over deze en andere kwesties nog tijdenlang een aangenaam, een betrokken en kritisch wetenschappelijk debat blijven voeren: in onze vereniging, in onze tijdschriften waaronder het onvolprezen *Netherlands International Law Review* en het *Netherlands Yearbook of International Law*, en op onze conferenties.

Ik dank jullie allen voor jullie aandacht.

Laudatio uitgesproken door de voorzitter van de NVIR, Prof. mr N.J. Schrijver, ter gelegenheid van de installatie van mr A.M.M. Orie als erelid van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht op 27 november 2010

Als Algemeen Bestuur van onze vereniging willen wij graag aan de Ledenvergadering voorstellen om ons medebestuurslid mr Alphons Orie, thans rechter in het Joegoslaviëtribunaal, te benoemen tot erelid.

Mr Orie, voor velen van ons Fons, heeft ons Bestuur vijf termijnen van drie jaren heel trouw gediend en vrijwel geen Bestuursvergadering, voorjaarsbijeenkomst of Algemene Ledenvergadering gemist. Als ook lang zittend bestuurslid heb ik de groei van zijn gezin kunnen meemaken: in de beginjaren kwam hij altijd net iets te laat en met natte haren binnen terug van de zaterdagmorgenzwemlessen van zijn jongste zoon.

Lang voordat dit *en vogue* werd heeft Judge Orie het grote belang van het internationale strafrecht voor onze vereniging duidelijk gemaakt. Hij heeft steeds zijn uitgebreide netwerk ten gunste van de vereniging ingezet, laatstelijk nog bij ILA 2010 in Den Haag.

Art. 4, lid 3 van onze Statuten bepaalt: “Ereleden zijn zij die, opvoorstel van het bestuur, wegens bijzondere verdiensten jegens de vereniging of in het kader van de doelstelling van de vereniging, als zodanig door de algemene vergadering zijn benoemd.”

Als vereniging hebben wij steeds een terughoudend beleid gevoerd bij het benoemen van ereleden. Op dit moment is prof. mr. Fred Soons ons enige erelid, nadat in de afgelopen jaren onder meer de ereleden mr. C.D.van Boeschoten, mr. P. Peters en prof. mr M. Bos ons ontvallen zijn.

Mag ik eerst aan de Leden de vraag voorleggen of zij kunnen instemmen met de benoeming van mr Orie tot erelid?

Mag ik dan Rechter Orie de vraag voorstellen of hij deze eervolle benoeming wil aanvaarden? Tot mijn grote genoegen zie ik dat Judge Orie bereid is hierin te bewilligen. Namens onze honderd jaar oude vereniging is het mij nu dan een grote eer en intens genoegen om onze collega mr Alphons Orie, via een handdruk, als ons jongste erelid te installeren.